Число 27. Львів дня 4. (17) Липня 1902. **Річник VI.**

Виходить що тижня в четвер.

Редакция і адміністрация: Львів, ул. Баторий 24.

Видає і за редакцию одвічає: Вячеслав Будзиновский.

СВОБОДА

Полїтичне, просьвітне і господарске письмо для народу.

Предплата на цїлий рік стоїть 4 корони.

За анонси платить ся 20 сотиків від стрічки.

Рекламациї вільні від оплати.

Безплатний додаток

для цїлорічних передплатників Свободи.

Тим передплатникам Свободи, котрі заплатили за цїлий рік 1892, обіцяли ми дати безплатно книжку, в котрій обговорена проґрама національно-демократичної партиї.

Ся книжка друкує ся і вже готова більша її половина. Однак перед кінцем сего року книжка не може бути готова. Отже ми змінили річ о стілько, що сю книжку з проґрамою дістануть передплатники за рік 1903.

Замість сеї книжки, сегорічні передплатники дістануть перший том „Хлопскої Полїтики“, про котру була згадка в попереднім числї „Свободи“. Тепер ся книжка важнїйша і цїкавійша як проґрама партиї, отже наші передплатники будуть мати з неї більшу користь.

Тим, котрі доси заплатили цїлу передплату, вишлемо книжку сего тиждня. Иншим будемо висилати зараз, як тілько доповнять передплату до 4 корон.

Хто хоче зложити передплату за цїлу „Хлопску Полїтику“, а перший том належить ся єму від „Свободи“, той не потребує платити за всї 4 томи, тілько за 3. Хто отже заплатив за Свободу 4 корони, той за цїлу „Хлопску бібліотеку“ потребує заплатити тілько одну корону і 59 сотиків.

Цїла передплата за всї 4 томи (за 24 аркушів) Хлопскої Полїтики виносить 1 К. 12 с.

Хрунїяда. Дуже часто дістаємо письма з жаданєм прислання „Хрунїяди“. Дуже часто пишуть нам: „Пришлїть Хрунїяду за послїплатою“. Ми „Хрунїяди“ за послїплатою нікому не висилаємо і нїколи не вишлемо, бо не виплатить ся. Хрунїяда коштує тілько 16 сотиків, а сама послїплата 72 с. Треба здуріти, аби за почту заплатити 5 раз тілько, що коштує книжка. Хто хоче дістати Хрунїяду, нехай пришле в листї марок: на Хрунїяду за 16 сотиків, а за 3 с. на почту, разом 19 сотиків. Хто не пришле 19 сотиків (найлїпше марками, той Хрунїяди не дістане, хоч би плакав рев ними сльозами.

Як поступати в часї страйків. Ся книжочка учить дуже добре, як мають поступати страйкуючі селяне, аби страйку не попсувати. Она повинна бути всюди там де є стряйк, або де до страйку приготовляють ся. Сю книжочку можна дістати через нашу редакцию по 2 сотики за одну. Менше не розсилаємо як по 3 книжочки. Гроші присилати марками в листї.

Окрім того треба прислати на оплату почти. Почта за три примірники коштує 3 сотики, за 6 примірників 5 сотиків, за 6 до 15 прим. 10 с., за 15 до 31 примірників 20 сот. Хто не пришле по 2 сотики за брошуру і на оплату почти, той брошури не дістане.

Хлопский страйк.

Дальші вісти по хлопскі страйки, які надійшли по замкненю попередного числа Свободи, містимо в такім порядку, в якім они надійшли:

Коло Львова.

10. липня. В Чижикові дальше страйкують. З сусїдних сїл найшло ся тілько в Глуховичах кількох хрунів, що прийшли до Чижикова годити ся з панами косити „долини“ на спілку. Однак по дорозї трафило ся їм нещастє, бо хтось златав їм плечі буками і вони більше до Чижикова не заглядають. Се стало ся в пятницю 4-ого с. м. рано. А пополудни сего дня був вже в селї сам староста п. Франц з комісарем п. Єловіцким і жандармами .... робити слїдство. Однакож слїдство не довело до нїчого, бо з Чижиківців.... „нїхто нїчого не чув і не видів.... і нїхто нїчо не знає“...

11. липня. В вівторок 8. н. ст. липня закінчив ся стрейк в Чижикові побідою хлопів. День перед тим їздив економ до Білки шляхоцкої за робітниками, однак Білчане помимо, що дістали 10 К. задатку, на роботу не прийшли, не хотячи Чижиківцям псувати. Дідички пристали платити в лїтї від коси 1 К. хлопам, при иншій роботї 80 с. — кобітам 60 с., а в зимі хлопам 60 с, а кобітам 40 с. В жнива будуть жали на копи по 30 кр. від копи. Тепер знов ходить чучка по селї, що десь коло недїлї зачинають „стрейк“ на горівку. Хотять дати собі слово і не йти бодай 3 місяцї до корчми ані в дома не пити горівки. Жид в великім страху?

14. липня. Зачав ся новий страйк в Гаях і Білцї шляхоцкій, добрах княжни Сапігової. Доси не прийшло до згоди.

---

16. липня. В Гаях страйк триває далї. Приїхало з Білки до 150 Мазурів, узброєних в коси і різаки, під проводом княжниного управителя і охороною жандарма. Мазури були вже пянї, і дістали наперед по 1 кор. жолду. Крім того везено за ними 7 чвертівок пива, стоси ковбас і хлїба та забито для них вола!

Гаївскі люде вийшли на лан усовіщувати Мазурів, аби їм не псували страйку. Так тревало до полудня і жадної роботи в поли не було, тілько Мазури „покріпляли ся“. Десь з полудня зчинили пяні Мазури бійку, зачавши бити і калїчити різаками гаївского селянина, Романа Верболовича. Гаївскі селяни взяли єго в оборону і відбиваючи свого чоловіка, не пожалїли віддати Мазурам порциї, та прогнали їх проч. Мазури покинули тодї на побоєвищи чвертівки, ковбасї і т. д., що все стало ся добичею Гаївців, і поїхали до коршми в Лишах, де їх управитель княжної, далї поїв сивухою, аж самі між собою побили ся і порізали ся різаками.

Тимчасом жандарм спровадив з Винник під вечер чотирох жандармів а вахмістр скликав людий до читальнї нїби-то „на угоду“. Замість угоди, жандарми вибрали 8-ох, що найсьвідомійших зарібників (7-ох Русинів і 1-ого жида) та скувавши їх, пігнали до Винник.

Гусятинщина.

„15-ого с. м. зачав ся страйк у двох селах гусятиньского повіту: Говилові великім і малім. 12-ого с. м. відбули ся в Говилові великім довірочні збори з обох сїл, в справі страйку, скликані селянином Бабяком. За сї збори хотїла жандармерия арештувати Бабяка, але по списаню протоколу пустили єго. В цїлій околицї кипить. В Говилові дідичем є ґраф Сєміньский, а платить всего по 15—30 кр.!“

Збаражчина.

Дня 10. липня в Гнилицях в маєтках кн. Ад. Сапіги, вже зверх тиждень, як застрайкували люди против посесорів двох фільварків, жидів Каганого і Вайсґляса. Застрейкували тому, що тї посесори дуже мало платили людям за роботу. Повинаймали за високу цїну посесиї і хотїли на людскій працї відбити своє.

До страйкуючих селян прилучила ся двірска служба, з фільварку Вайсґляса, і покинула службу за дуже несумлїнну ординарию і плату грошеву. Власти з жандармами мишкують за справцями страйку і допитують, хто перший кинув між нарід думку страйкувати. „На кони сидять, за конем глядять“ і гадають, що людский мозок так задеревів, що не повинен вміти зрозуміти свого положеня. І замість кривди та нужди шукають ще чогось; їм хоче ся конечно, мабуть, ще когось у кримінал ї гноїти. Першою жертвою впали три парубки, що покинули місячну службу — їх відставили жандарми до староства і там засудили їх по пять діб арешту за се, що наперед не виповіли виступленя зі служби. Другою жертвою впав молодший учитель Петро Кирилюк, що мов то він мав дораджувати селянам страйкувати. Дня 5 с. м. приїхав шкільний інспектор перепроваджувати слїдство і скінчило ся сим, що учитель того дня вибрав ся із Гнилиць.

Люди в селї дуже добре тримають ся — значнїйші господарі стали по сторонї страйкуючих, і підтримують одні других як можуть, а найбіднїйших, як також страйкуючих слуг двірских, підпомагають хлїбом та приварком. Лихо одно, — що з двох чи трох темнїйших сїл, як Нальчинцї та Шельпаки, дають ся заманювати люди на роботу — і псують страйкуючим. Що дня рано окомани посесорів виїзджають на сусїдні села за робітниками, і везуть їх в Гнилицї під охороною жандармів — та було вже так, що тї зманені робітники довідавшись о що йде — покинули роботу і казали себе відвести назад до дому.

Дня 7 с. м. сьвітлїйші з громадян люди скликали довірочну нараду за картками в справі страйку. На нарадї промовляв до зібраних Шміґельский, як мають застосуватись в страйку, і як та з чим до згоди приступати. Зібрані уложили норму плати, так для поденних робітників в ріжних порах року, як і для служби двірскої, з котрою мають приступити до угоди — і закінчено сим, аби згідно та однодушно витревати в боротьбі, аби підтримувати та помагати біднїйшим — і аби заховати спокій, та не дати причини до якого нещастя і напасти. Страйкуючі поводять ся до сего часу спокійно і гідно. Дня 8 с. м. прибуло до Гнилиць много жандармів.

Дня 14. липня наслїдком величезного віча в Добромірцї, зачали відразу страйкувати сї села: Шельпаки, Сухівцї, Волошинцї, Кошляки, Мединь і Лозівка. Крім того страйкують вже від тижня Гнилицї. — Заносить ся на загальний страйк у цїлім повітї. До Гнилиць вислано компанію піхоти 55 того (бережаньского) полку, усмирити „бунт“.

---

16. липня. По вічу в Добромирецкім лїсї зараз другого дня уряджено кілька довірочних нарад в Сухівцях, Кошляках, Мединї, Терпилївцї, Лозівцї, Лубянках, нижних і вижних, Черпихівцях і Стриївцї. Вибрано страйкові комітети, обговорювано конечність статутової орґанїзациї сільских робітників на взір таких самих орґанїзаций робітників міских і т. д.

Дня 14-ого с. м. підчас ярмарку в Збаражи розказувано вже про вибух страйку в: Мединї, Сухівцях, Стриївцї і Черпихівцях. Крім того порішено страйкувати в Терпилївцї, Ободівцї, Гущанках, Кошляках, Лубянках вижних і нижних, Синяві, Грицівцї, Кривцях, Добриводах і Іванчанах. В прочих громадах теж бушує страйкова мара і леда день можна сподївати ся вибуху страйку. Комітети укладають робочі цїнники, переговорюють з дворами, і т. д.

Що-до Гнилиць, то державцї годять ся вже на всї жаданя селян, крім одного а іменно не хочуть дати девятого снопа (хоч жита рішили вже дати). В селї стоїть компанїя піхоти, щоби помагати посесорам в спроваджуваню чужосільского робітника. Однак сусїдні села за нїяку цїну не хотять іти на роботу, не бажаючи псувати справи Гниличанам“.

В послїдній хвили прийшла до Львова така телеґрама:

Зарядженю звозити робітників з инших сїл, хлопи оперли ся, але мусять день і ніч давати вісім стійок. Панщину вводять“.

Сю телеґраму розуміємо так, що селяни з сусїдних Гнилицям сїл примушує ся адміністративною дорогою давати робітника під видом „стійки“, по 8 людий з одного села.

Рудеччина.

14 липня. В Клїцну вибух страйк ще перед двома тижднями. Завідатель ґрафа Лянцкороньского підвисшив плату (на час сїнокосів)

на 30 кр. і селяни вернули до роботи. По сінокосах двір знов знизив плату на 25 кр. і тоді страйк вибух на ново, та тревав два дни (9-ого і 10 ого с. м.), доки двір не уступив. Против селян веде ся слідство

З Тернопільщини.

11. липня. Староста розіслав до руских урядів парохіяльних обіжник, в котрім взиває руских сьвящеників, щоби ратували польских і жидівских обшарників перед стрейком руских хлопів.

В послідних днях застрейкували: Івачів, Шляхтинці, Дубівці, Ходячків малий.

В Глубічку вел. спровадив двір чужосторонних робітників, котрі працюють під охороною жандармериї.

13. липня. Власти уживають випробуваних, галицких способів, аби здавити страйк. У Глубічку великим розігнала жандармерия великі збори і виточено велике слідство. Рівно-ж заборонило староство збори в Довжанці. Ті заборони ділають на нарід крайно визиваючо і коли спокійний хід хлопских страйків прийме инший оборот, відвічальність за се спаде на визиваючу сторону.

Дуже поучаючо заховує ся в справі стрейків „посол“ з Тернопільщини, д-р Гладишовский, звісний москвофільский угодовець і член клюбу п-а Барвіньского. Коли у д-ра Гладишовского появила ся депутация селян з Довжанки, просячи его — як посла — о поміч, тоді д-р Гладишовский поганьбив делеґатів і сказав їм, що нехай хлопи не жадають підвисшеня плати, бо пани „не можуть“ більше платити.. За таку щиру оборону паньских інтересів, пани-дідичі повинні вибрати Гладишовского послом зі своєї куриї і увільнити тим способом хлопів від такого „заступника“.

На жнива можна сподївати ся вибуху нового страйку на ширші розміри, коли дідичі і посесори завчасу не підступлять з робочою платою.

24 липня. Глубічок вел. застрайкував. Люди бажають більшої платні, зовсім справедливо, бо годї за 25 кр. виживити цїлу сїмю. Крайна нужда збудила людий з байдужности та вони зрозуміли, що в страйку мають оружие против пявок.

Старостро, котре так дуже печалить ся властителями більших посїлостий, виcлало жандармерию на услуги двора, так що посесор зовсїм непотрібно оплачує давнїйших польових, маючи за наставників жандармерию.

Жандарми стоять цїлу днину на ланї, а чужинцї працюють під захистом баґнетів за марний гріш, ставляючи нам запори до осягненя цїли страйку.

Лучилось тамтого тижня, що коли жандарми відвозили чужинців до їх сїл, кинула мала дївчина грудкою землї чи то на воробцї, чи в забаві одна на другу, досить, що жандарма не ударила. Жандарм прискочив до неї, поглянув острим зором, вхопив за руку, потряс так, що подер на ній одіж, кинув об землю, говорячи, що вона могла вдарити його в око. (!!) Що дїялось тоді з дївчиною... досить що підвелась як стїна біла а відтак, як мати менї росказувала, захворіла.

В недїлю 6 липня відбув ся в урядї громадскім протокол, на котрий стягнула жандармерия до 10 дївчат, лиш тої сердеги не було, та за ню була еї мати!

Що дїялось дальше, не можемо надрукувати, бо грозить конфіската.

СОЙМ.

Сойм відрочено в суботу дня 12 с. м. На закінченє сесиї сойм має бути скликаний еще раз сего року десь коло Різдва. З великого числа справ, які були на порядку дневнім, сойм полагодив самі тільки дрібницї, а з більших справ тільки буджет і справу платнї народних учителів, котру підвисшено.

Справа Просьвіти.

При буджетовій дискусиї п. Могильницкий виголосив довгу і прегарну промову, в котрій обговорював причини із за яких Видїл краєвий рішив не виплатити Просьвітї запомоги за рік 1902. Бесїдник перейшов цїлу історию спільного пожитя Русинів з Поляками від унії, аж по нинїшний день. Того, що п. Могильницкий наговорив нашим верховодам, соймова палата еще не чула, від коли істнує конституция і сойм. Сю промову подамо в цїлости, як тільки вийде з друку протокол соймових засїдань. Мимо того, що сойм вислухав сю промову з великою увагою, майже одноголосно ухвалено запомоги Просьвітї не виплатити.

Руска ґімназия.

Справа рускої ґімназиї навіть не прийшла на порядок дневний засїдань сойму. Комісия ухвалила, що ґімназия еще не може бути заснована, бо „нема для неї руских професорів“. Хоч рускі посли вичислили руских учителів, розкинених по польских ґімназиях, котрі могли би заповнити три нові рускі ґімназиї, комісия таки рішила, щоби Видїл краєвий предложив другий раз внесенє о заснованє рускої ґімназиї допера тогди, коли знайде ся достаточне число руских учителів.

Справа просьвіти і справа рускої ґімназиї найлїпше показують, як нас любить соймова більшість. Ся більшість хотїла би руский народ стерти з лиця землї.

Армати против Русинів.

Тими арматами, котрими деякі панки хотїли би збомбардувати до решти нашу Русь, мають бути рентові загороди і бюра посередництва працї. Рентовими загородами хочуть кольонїзувати нашу землю мазурами; бюрами посередництва працї, хочуть спроваджувати до нас мазурских робітників, аби руский хлоп не міг заробляти анї на паньских ланах, анї при будовах доріг, анї при будові водних доріг і при реґуляциях рік, які незадовго мають розпочати ся на велекі розміри.

Небезпеченьство, яке рускому народови грозить з боку рентових загород і з боку бюр посередництва працї, поки що, усунено на пізнїйше. Зробила се

обструкция руских послів.

Справу рентових загород рішили ся пани відложити на пізнїйше, бо о. Богачевский в комісиї загрозив, що буде нещастє, як тілько сойм зачне радити над сею справою.

Предложеня о бюрах посередництва працї пани не хотїли відложити і хотїли закон о бюрах ухвалити на сїй сесиї. Коли о тім довідав ся Народний Комітет, запросив на засїданє о. Богачевского і по обговореню справи ухвалив візвати соймових послів до обструкциї, так, аби сойм не міг ухвалити анї одного параґрафу сего закона. Руский клюб зголив ся на проєкт Народного Комітету і розпочав обструкцию, як тільки довідав ся, що справа „бюр“ має прийти на порядок дневний. Першого дня виголосили предовжезні промови пп. Король і Барвіньский. На другий день о. Богачевский відчитував через 2 години свою інтерпеляцию. П. Гурик також виголосив дуже довгу і дуже гарну промову. Коли о. Богачевский забрав голос і зачав кількагодинну промову, соймова більшість спокірніла. Руским послам сказано, що справа рентових загород і бюр посередництва працї буде усунена з порядку дневного сеї сесиї, а справа рускої ґімназиї в Станиславові прийде в осени на перше місце порядку дневного нарад сойму. Рускі посли рішили ся перервати обструкцию.

Пп. Гурик і Богачевский радили клюбови, аби обструкцию вести дальше і унеможливити ухваленє буджету за відмовленє субвенциї Просьвіти і за опізненє заснованя рускої ґімназиї, але в справу вмішали львівскі начальники москвофілів. Москвофільска команда зробила тепер угоду з польскими панами під услівєм, що москвофіли не будуть бороти ся о рускі школи, що не будуть упоминати ся о рускі ґімназиї, а за те будуть нищити Просьвіту, і взагалї всї не москвофільскі ґазети і товариства. Окрім того москвофіли дістануть свого посла з Жидачева, однак під услівєм, що з Рави послом буде Ґурка.

На таку угоду москвофіли дуже радо згодили ся і наказали своїм послам відступити від обструкциї з причини рускої ґімназиї.

Аби не розбивати солїдарности в клюбі, нашї посли рішили ся поступати згідно з прочими послами аж доки олива (смердяча кацапска олива) сама не вийде на верх. Нашї посли були вдоволені вже з того, що руским послам перший раз повело ся скинути з порядку дневного справи, котрі пани польскі доконче хотїли ухвалити. Рускі посли показали, що і мале їх число може бути для ляхо-паньскої більшости дуже небезпечне і що ся більшість мусить уступити, коли руским послам вже не стане терпцю.

Чия заслуга?

Вдячність за скиненє з порядку дневного двох, для руского народу дуже небезпечних справ, належить ся так Народному Комітетови, як і всїм послам руского клюбу з нашого сторонництва. Але найбільше заслужили ся тут п. Богачевский і п. Гурик, бо то они потрафили переконати прочих руских послів, що обструкция конечна і они найбільше наполохали панів своїми інтерпеляциями, внесенями і промовами. Як би цїлий клюб зробив так, як радили оба сї посли, т. є., коли би видержали при обструкциї аж до кінця сесиї, то ми були би виграли не лиш станиславівску ґімназию і субвенцию для Просьвіти, але може не одну еще иншу уступку. Пани були би змякли.

Рентові загороди.

VII.

Як би пани потребували тисяч і сїмсот робітників до тої роботи, котру доси зробило тисяч робітників, то їм було би тяжше дістати робітника за таку малу платню; як схочуть, аби до роботи стануло на час тілько людей, кілько треба, то мусїли би платити більше. Нарoд зискав би отже більше через те, що більше народу малоби роботу як тепер, і за сю роботу платили би більше як тепер платять.

Аби до того не прийшло, аби робітників все було більше як роботи, заступники панів в соймі старають ся зробити таке право для хлопів, аби ґрунтів не вільно було дїлити, аби ґрунт по батькови дїставав тілько оден син, а другим аби давав сплату. Тогди наробило би ся між хлопами тілько бідакія, тілько жебрацтва, що там, де панови треба одного робітника, пхалоби ся на роботу 50 хлопів; кождий цїлував би пана в руку, як би міг заробити 10 сотиків на день.

Сойм вже раз хотїв ухвалити таке право, але як народ зачав бурити ся, посол Ґупка і его паньскі товариші в соймі рішили ся манївцями зайти до своєї цїли. Они задивили ся на Прусака, котрий нищить польский народ кольонїзацию польскої землї, нїмецкими хлопами. Аби мати дешевого робітника, аби сей робітник не переносив ся з місця на місце і аби не еміґрував, паньскі посли в соймі видумали для Галичини такі рентові загороди, які є в Прусах.

В який спосіб рентові загороди можуть дати богато дешевих робітників? — В спосіб дуже простий: Рентова загорода, чи господарство, мусить бути недїлима і переходити тілько на одного наслїдника. Як рентову загороду возьме по батькови оден син, то всї инші дїти підуть в найми. Як яке більше господарство хлопске перемінить ся в рентове в той спосіб, що рентовий банк возьме на себе довги хлопа і дасть єму еще грощі на сплату співнаслїдників, то і рентовий господар буде задовжений по уха, а еще більше будуть задовжені ті співнаслїдники, котрі за відчіпного, яке дістали, куплять рентову посїлість. Такі рентові позадовжувані господарі будуть найлїпшими і найпокірнїйшими робітниками на паньских ланах. Они будуть мусїли дбати о ласку пана, бо як пан не дасть їм заробити на сплату процентів і довгу в рентовім банку, то банк відбере їм ґрунт і пропадуть всї рати.

Еще гіршими невільниками будуть ті, котрі за грощі рентового банку куплять землю на парцеляциї. Они куплять лиху землю за дорогі грощі. Рати і проценти з'їдять весь дохід господарства, а на жите треба буде заробляти на паньских ланах. На передновку хлоп буде задовжувати ся у пана а в часї жнив відробляв би довг, рахуючи по шістці за день. Всяке отже право, при котрім буде неподїльність хлопскої загороди, буде новою панщиною. Всяке право, через котре хлоп купував би за великий банковий довг лиху землю, буде також новою панщиною, бо хлоп не буде міг рушити ся з місця, єму не вільно буде спродати свого маєтку без страти, проценти і рати в банку з'їдять весь прихід з его господарства а він сам буде мусїв заробляти на хлїб на паньских ланах. А як хлопа жене на паньский лан крайна нужда, як таких нуждарів є дуже богато, то платня робітника мусить бути дуже мала. Тогди навіть страйки не богато хлопам поможуть.

Той спосіб, котрий панам дасть дешевого і сталого робітника, дасть їм також грощі на сплату своїх довгів. Парцеляция двірских неужитків або лихих і далеких від фільварку ґрунтів за грубі, грубі грощі, не лиш наробить богато задовжених хлопів, але поможе панам за малу втрату лихої землї зібрати міліони, котрими би они на якійсь час заткали губу банкови.

Пани мають 53 ½ тисячів морґів неужитків. Не всї ті „неужитки“ суть дїйстно неужитками, бо не вся земля, від котрої пани не платять податку, є неужитком. На сих паньских „неужитках“ вродить ся овес, а часами навіть пшениця. Ті „неужитки“, як не приносять панам великої користи, то тілько тому, що вони далеко від фільварків. Як би пани морґ неужитків спродали по 200 корон, то за

всї „неужитки“ дістали би звиш $10^1/_2$ міліонів корон; як би морґ ставу і сего, що в катастрі ґрунтовім називає ся „багном і болотом“ сподали по 300 К., то дістали би за стави і „болота“ звиш 15 міліонів корон. Що найменше половина панських пасовиск є не під травою, але таки під збіжем. Паньскі „пасовиска“ суть гіршим полем, котре пани мали би велику охоту сподати, але також тілько за грубі — грубі гроші. Як би пани за половину дрантивійших пасовиск, взяли по 400 корон від морґа а за другу половину по 600 корон, то за свої пасовиска дістали би 102 міліони корон. Яку половину знищених лісів, хотїли би пани також сподати і дістати за морґ що найменше по 300 до 400 корон. В той спосіб знов заробили би яких 500 міліонів корон.

Коли би отже знайшли ся люде, що не мають де покласти своєї голови і котрі не мають що в уста вложити і коли би тим людям дав хтось гроші на купно землї, то ті люде мусїли би купувати паньску землю по цїні, яку пани установлять. Лакомих на землю людий буде у нас безліч тогди, коли заведуть неділимість хлопских господарств. Як хлоп схоче за морґ неужитку заплатити що найменше 200 корон, а за вирубаний ліс на піску 400 або й 500 корон, тогди банк, що буде в руках панів, дасть єму і десять тисячів на ґрунт, котрий варт найбільше десять соток.

Так отже пани надіють ся дістати на сплату своїх довгів, яких сїмсот міліонів корон. Сих 700 міліонів мусїв би заплатити край і они тяжіли би довгом на нових „ґаздах“, що за банкові гроші купили би паньску землю.

Хлопови навіть весь дохід з землї не вистав би на сплату банкових рат і процентів. Всїх хлопів, котрі купили паньскі землї, в короткім часї зліцитовано би. Край, то є ті хлопи, котрі дістали цїлий батьківский ґрунт, мусїли би платити податки, аби сплатити гроші, які край вложив до банку на таку парцеляцію.

Деякі пани навіть хочуть, аби край, чи камера таки відразу, без парцеляциї відкупила від них ті ліси, котрі вони вже знищили.

Для того ви всї селяне — як лиш почуєте, що сойм радить над якою небудь подібною справою, кричіть на вічах, що ви того не хочете; до сойму посилайте петиції, що ви того не хочете. А як сойм ухвалить таке право, то шліть до Відня петиції, аби ухвали сойму правительство не давало підписати цїсареви.

7.000 вічевиків!

Таке небувале число вічевиків зібрало ся 12-го с. м. (в суботу) на віче під голим небом в лїсї п. Остапчука, в Доброміркі, збаражского повіту. Цїла Збаражчина і пів Тернопільщини зібрало ся тутки на справдішну „чорну раду“. Та збаражске старостово по галицкому звичаю заборонило віче і прислало на місце 17 жандармів.

Наслїдком теї заборони відбули ся сейчас... аж два віча! Одно в формі довірочних зборів, скликаних до стодоли, на котрі то збори видано звиш 1.000 запрошень, а друге в лїсї, де вічувала собі кількатисячна товпа народу, для якого не стало вже запрошень. Жандарми мали велику охоту вмішати ся між них, але мабуть для великого числа народної маси, дали спокій.

На довірочних зборах реферували пп. Вітик, Остапчук і Шміґельский, та ухвалено слїдуючі резолюциї:

„Віче уважає страйк за успішний спосіб борби селян о здобуте лїпшої робочої плати і загалом лїпших условин працї та взиває селян всеї рускої Галичини, брати ся до страйків;

„віче протестує против рентових осель і бюр для посередництва працї, як против проєктів, котрих цїлию заневолене руского селяньства;

„віче висказує соймовій більшости погорду за доптанє прав рускої народности; — і

„віче жадає знесеня тетерішних ординациї виборчих до всїх законодатно-репрезентацийних тїл і заведеня загального, безпосередного, рівного та тайного голосованя“.

Збори тревали 2 години а потім рушила вся маса народу походом при сьпіві пісень „Не пора“, „Ще не вмерла“, „Течуть ріки крівавії“, „Який то вітер шумно грає“, і т. д. — Похід кілька разів задержував ся, щоби вислухати по дорозї виголошуваних учасниками промов. Купка жандармів тягла ся за походом.

Таке походове вічоване тревало аж до вечера, коли нарід став розходити ся, виносячи з віча великий підєм духа і сьвідомість сили, яка спочиває в солїдарности тисячних мас руского селяньства.

Наслїдком сего віча є вибух стрейку в кількох нових громадах Збаражчини.

ДОПИСИ.

З Равщини.

Не дай Боже Пана з Івана!

Від 3 літ є в Корнях читальня „Просьвіти“. Се, що она дуже добре розвивала ся, було сїллю в оцї Стефанови Вербовому Демка. Отже він постановив ту читальню перемінити на читальню „Качковского“. В тій цїли закликав собі до помочи „русскаго“ пароха з Піддубець, Дуткевича, щоби тут забаламутити людям голови, своїм москвофільством. Навіть зробив до Намісництва внесенє з просьбою о позволене переміни читальнї „Просьвіти“, на читальню „Качковского“. Але розуміє́сь з сего нїчо не вийшло, бо наші селяни під проводом кількох знатнїйших осіб рівночасно внесли протест против сего а гість „русский“ гість тілько сорому наробив собі. Коли побачив наш С. Вербовий, що тут єго забіги не увінчались хорошим вислїдом, взяв ся до иньшого шахрайства. При читальни був склеп з трафікою, котру сего року винаймив господар Павло Лацків від о. Николаєвича бувшого сьвященика за згодою всїх громадян, не зважаючи, що з того можуть бути проволоки. Стефан Вербовий видячи то вийшов зі склепу, зайшов до жида Арона і каже: „Дай менї 10 зр а я постараюсь, що Павлови Лацьковому замкнуть трафіку, а ти будеш тогди добре торгувати. Сейчас дав о тім знати фінансам в Белзци, що господар винайняв склеп і трафіку і дїйсно, они прибули до Корнів і запечатали громадску трафіку говорячи, що позволене тримання трафіки було лише для громади а той чоловік, котрий винаймав від громади трафіку стратив то право, а натомість жид торгує добре до днія нинїшного. Але що жид після умови не хотів заплатити Вербовому умовленої квоти (10 злр.) прото Вербовий постарав ся о спосіб, в який-би міг на жидови пімститись, беручи собі до помочи того господаря Павла Лацькового. „Хтось“ постарав ся російскої табаки і підложив жидови за кроkву. Тоді С Вербовий написав сей-час до фінансів. Стражники зробили ревізию в жида, знайшли схований табаку і замкнули жидови трафіку. Жид не почуваючи ся до вини, заскаржив фінансів до суду. При судовій розправі показало ся, що головним справцем того всего був С. Вербовий за що одержав 30 добів арешту а Павло Лацьків 10 добів арешту.

Через 3 роки тримав Вербовий аґенцию „Днїстра“. Спершу справував ся добре. Але пізнїйше став і ту обманьчиком селян. Именно асекурований у него много господарів, а були там такі, що не уміли нич читати, межи котрими був і один жид, отже скористав з того Стефан Вербовий, що они не розуміють письма. Отже не дав о тім знати Товариству „Днїстер“ через два роки і гроші побирав до своєї кишенї а їм замість полис, доручував папери, на котрих власною рукою понамальовував льви, піки і знамена з ріжними підписами. В той спосіб туманив простих селян. Але і ту не минула єго заслужена кара, бо Товариство довідавшись о тім, заскаржило єго до суду, де засуджено єго на арешт і грошеву кару в квотї (96 злр.)

Шкодить добрим людям всюди!

Недавно знов доніс Староства, що громадский писар Іван Макух не повнить точно свого обовязку, хоть як пізнїйше показалось то була чиста неправда. „Брехня на брехни їхала, а клеветою поганяла“ Також написав до стражи скарбової, що сей дяк Іван Макух є також писарем і учить дїти, отже треба на него наложити податок зарібковий, бо він має добрі доходи і дїйсно прийшло до уряду громадского платити подітку зарібкового 7 корон 50 сот. Се найважнїйші справки Вербового. На прочі шкода часу. Опамятай ся вже раз чоловіче, та уважай, що будеш здавати по смерти рахунок!

Вербичанин.

Від адміністрациї „Свободи“. До Вашої читальнї ми пересилали висилати „Свободу“, бо хтось завернув нам одно число з дописею: „Нехочемо сварки і України“. Тепер вже знаємо хто се зробив. Тепер висилаємо на ново і просимо пильнувати, аби яка кацапска худоба не украла на почті.

Від Журавна.

Спростованє. В 24 ч. Свободи була умiщена допись про порядки в Сулятичах, в котрій дописуватель робить тяжкі закиди громадскому писареви і старшим господарям. Отже тепер одержали ми письмо від писаря Г. Драґуна, в котрім сей простує всї закиди зроблені в згаданій дописи. Г. Драґун заявляє, що читальню Просьвіти засновано заходом і коштом старших, а між ними також єго заходом і коштом. Г. Драґун закидає молодим, що читальня з їх вини не розвиває ся так як перше. Так само з крамницею, в котрій аж миши мали виздохати з голоду. Громадский лїс сподано за дозволом ради повітової а гроші лежать в щадници повітовій. Не правдою є се, що хтось топкою соли кидав в голову писаря Драґуна, або виводив єго з корчми.

Отсе спростованє ми умістили бо в справах, котрих ми не бачимо на власні очи, мусимо вислухати обі сторони і обом сторонам мусимо дати голос.

З Коломийщини.

Рогиня — се маленьке село, але за то є тут славний війт Никола Ґаврилюк. Перед виборами до сойму, громада вибрала на правиборця чесного господаря Леся Борисевича. На него всї голосували а війт дав голос на посесора. Комісар оголосив, що правиборцем вибраний Лесь Борисевич. Пізнїйше стало ся чудо. Староство прислало лїґітимацию посесорови і він голосував на посла, хоч дістав лиш війтів голос. Люде пішли до війта спитатись, що сталось з їх голосими. Війт доніс до староства, що єго хотять люди убити. Жандармерия арештувала кількох господарів і попровадила до Коломиї, де їх на другий день увільнили.

Сего року заведено в Рогинї перший раз школу. Тепер має будувати ся школа, та якось стоїть на місцу, бо з грішми ще нема ладу.

Рада шкільна окр. в Коломиї поручила була учителеви обчислити гроші на будову школи і предложити справозданє. Але війт обчислив гроші сам з посесором. Учитель кликав тих людий, котрі позичали гроші, а війт доніс до жандармерії, що учитель устроює віче. Жандармерия донесла про се до суду, однак прокураторія пересьвідчилась, що се брехня. Розуміє ся, учитель доніс про поступок жандарма до Ради шкільної окр. в Коломиї, але й до тепер нїчо не зроблено. Рада повітова висилала люстратора, він числив два днї, але як рахунки стоять, не знати. Писара нагнали сейчас, а війтови наказано заплатити 52 К., але злї язики кажуть, що він заплатив се з каси громадскої. Сей хрунь має ще бути два роки. Маємо надію, що громада вибере на будуче чесного господаря на війта а не хруня і паньского підлизача.

Та люди беруть ся до дїла. Саме тепер закладає ся читальня „Просьвіти“, статути вже пішли до намісництва.

Щасть Боже!

НОВИНКИ.

— Видїл Читальнї „Просьвіти в Самборі складає на сїй дорозї приклдну горячу подяку В. Просьв. єписк. Константинови Чеховичови за дар 50 кор., зложений на цїли Читальнї при нагоді єї посїщеня і за Їх привітні і щирі слова заохочуючі нас до працї і надії на кращу будучність. Олександер Духович голова, Теофіль Гродзїцкий секретар.

З Дирекциї „Спілки для господарства і торговлї в Перемишли“. Вже розіслалисмо наш поучаючий цїнник на осінь. Кгоби єго не дістав нехай напише до Дирекциї „Спілки“ в Перемишли, а одержить єго даром і оплатно. Цїнник наш крім цїн артикулів наших як: насінь, штучних навозів, знарядів господарских і т. п. містить в собі коротеньке поученє о доборі насїня під засїви, о навозах і способі їх уживаня. В часї недовгого істнованя нашого Товариства здобули ми собі велике довірє Громади, чого доказом чим раз ширшаючі круги наших П. Т. відборців. Причину сего сміємо бачити в доброти і дешевости наших товарів і се подає нам надію на нові, ще численнїйші замовленя, які виповнимо як найсовістнїйше.

Дирекция.

— Грім урвав ніс. В Полївцях коло Бучача ударив грім в хату, як господар молодий єще чоловік, стояв саме тодї під стріхою. Грім відорвав єму ніс і перейшов відтак через живіт. Віднїга єще жиє, але надії на житє нема. Хата згоріла зовсїм, инші будинки остали цїлі. Других двох чоловіків приголомшило також, але лекше.

— **Галицкі жандарми.** В Бучачу ходить жінка старости купувати масло під охороною „жандармів і двох поліцаїв“.

— **Чехи для наших страйкуючих.** Про наших селян що страйком борють ся о хліб і волю, вже заговорили чужі часописи. Ґазети німецких і ческих робітників подають вісти о страйках-руских селян і не щадять їм похвал і заохоти. Що доля нашого працюючого люду не є байдужа робітникам инших народів, найліпшим доказом є се, що між грішми, які Народний комітет одержав на орґанїзацию і піддержанє страйків, є 26 корон від ческого товариства „Радбуза“ в Пільзні.

Ціна збіжа і плодів господарских.

Ціна збіжа у Львові. В остатних днях платили за 50 кільоґрамів: пшениці 9·——09·25; жита 7·25—7·50; ячменю пашового 6·50—6·75; ячменю броварного 6·75—7·00; вівса 7·90—8·20; ріпаку 10·25 — 10·50; гороху пашового —·— —·—; гороху до вареня 8·50—9·50; вики 6·75 до 7·00; бобику 6·25—6·30; гречки 8·00—8.20; кукурузи 6·20—6·40; конюшини червоної —·— до —.—; білої 00·00—00·00; шведскої 00·00 до 00·00; тимотки 00·00—00·00 корон.

Ціна безрог в Відни. На торг сего тиждня привезено 9.425 штук свиний. За тучні свині платили 103 до 106 сот., за середні і старі — до — сот., за легкі — до — сот., поросята 76 до 98 сот. за кільоґрам живої ваги.

Худоби зігнано на віденьский торг 4425 штук, з того з Галичини і Буковини **174**. З галицких волів спродано 92 штук по 60 до 65 к.; 149 по 66 до 71 к.; 109 по 72 до 77 к. — Бугаї товсті продавано по 58 до 68 к.; корови товсті по 54 до 66 к. Худу худобу продавано по 40 до 56 к. — Все за сотнар метричний живої ваги.

РАХУНОК

Товариства взаимного кредиту „Двістер“
У ЛЬВОВІ
стоваришеня зареєстров. з обмеженою порукою
за місяць червень 1902.

I. Стан довжний:

1. Удїли членів	89,586 К.	22 с.
2. Фонд резервовий	10,521 „	02 „
3. Спеціяльна резерва страт	1,111 „	59 „
4. Вкладки щадничі:		
а) стан на початку червня 1,004.182 К. 28 с.		
б) вложило в червни 69,293 „ 47 „		
разом 1,073.475 К. 75 с.		
в) виняло в червни 42,446 „ 62 „		
Позістає з кінцем червня	1,031.029 „	13 „
5. Сальдо побраних процентів	27,579 „	95 „
6. Непіднята дивіденда за рік 1897, 1898, 1899, 1900, 1901	5,065 „	79 „
7. Кошта спору	763 „	93 „
8. З рахунку ріжних сторін	542 „	29 „
9. Кредит банковий (в банку краєвім)	146,981 „	64 „
10. Рах. зиску за р. 1901	1,144 „	43 „
Сума	1,314.325 К.	99 с.

II. Стан чинний:

1. Позички уділені на скрипти і векслї:		
а) стан на початку червня 1,146.570 К. 14 с.		
б) уділено в червни 45.400 „ — „		
разом 1,191.970 К. 14 с.		
в) сплачено в червни 16,084 „ 53 „		
Стан з кінцем червня	1,175.885 К.	61 с.
2. Готівка в касї з днем 30 червня 1902	8.337 „	98 „
3. Цінні папери фонду резервового	8.587 „	— „
4. Цінні папери инші	42.560 „	— „
5. В щадници почтовій (оборот чековий)	2,083 „	99 „
6. В инших Товариствах і Банках	43.382 „	81 „
7. Рисунок біжучий з Тов. обезп. „Двістер“	28.000 „	— „
8. На рахунку ріжних сторін	85 „	60 „
9. Сальдо коштів адміністрациї	5.453 „	— „
Сума	1,314.325 К.	99 с.

Членів прибуло 47 з 48 уділ., убуло 7, остає з кінцем червня 1902 всіх членів 2.220 з 2.308 декларованими уділами в сумі 115.400 кор. Стопа процентова від вкладок 4% від позичок уділюваних з провізією на кошта адміністрациї 6½%

Львів дня 11. липня 1902.

В Товаристві взаїмних обезпечень „Двістер“ прибуло в місяци червни с. р. 8.549 важних поліс на суму 8,628.359 кор. обезпеченої вартости з премією 81.841 кор. 30 сот. Разом від початку року до кінця червня видано 46.938 важних поліс на суму 50,001.447 кор. з премією 449.043 кор. 45 сот; попередного року за той сам час було 41.094 важних поліс на суму 44,455.261 кор. з премією 392.590 кор. 02 сот. то єсть сего року о 5844 поліс і 56.453 кор 43 сот. премії більше.

Шкід в червн прибуло 107 случаїв, разом від початку року до кінця червня було 417 шкід з котрих 398 вже виплачено, 2 шкоди находять ся в ліквідациї, а виплату 17 відшкодовань (в сумі 9243 кор) на разі з причин правних вздержано.

Сума всїх 417 шкід разом з коштами ліквідациї виносить brutto 239.871 кор. 31 сот. з чого по потрученю части реасекурованої лишаєсь на власний рахунок 110.259 кор. Попередного року за той сам час було 378 шкід на суму 202.578 кор. (на власний рахунок 99.518 кор.).

При відновленю поліс по конець червня с. р. зараховано членам титулом 8% звороту квоту 30432 кор. 82 сот.

Фонд резервовий з днем 30. червня с. р. виносить 426.960 кор. 84 сот.

Львів дня 10. липня 1902.

КОНКУРС.

Видїл Руского Товариства педаґоґічного у Львові розписує сим конкурс на принятє учеників до Бурси Товариства педаґоґічного на рік шк. 1902/3. Приймати ся будуть ученики середних шкіл, сини членів Руского Товариства педаґоґічного у Львові за оплатою 12 до 22 К. місячно.

До подания долучити треба 1) сьвідоцтво шкільне з послїдного півроку, 2) сьвідоцтво стану маєткового родичів, 3) декларацию що до місячної заплати.

Оплата посилає ся кождого місяця з гори на руки Заряду Бурси „Руского Тов. педаґоґічного у Львові“.

Питомці обовязують ся всї без виїмку ходити на науку сьпіву, а від III кл. почавши також на науку язика францускогo. Жадному з поміж питомців не буде вільно взяти яке небудь занятє (прим. лекцию) поза Бурсою.

Кождий питомець має привезти з собою 6 пар спідного біля, 4 простирала, 2 пішевки, 6 пар скарпиток, 12 хусточок, 4 ручники, подушку, коцик до накриваня і порядне одінє та 2 пари черевиків. Все біле має бути значене.

Поданя адресувати треба до „Руского Тов. педаґоґічного у Львові“.

Реченець конкурсу до 1 н. ст. серпня 1902

ВИДІЛ.

З друкарнї Народової (Манєцких), Львів, Коперника ч. 9.